

Конституційний Суд України
01033, м. Київ,
вул. Желянська, б. 14

Громадянки України
Атаєвої Лілії Володимирівни

КОНСТИТУЦІЙНЕ ЗВЕРНЕННЯ

про офіційне тлумачення ч.3 ст.22 Закону України «Про захист прав споживачів» у взаємозв'язку із Законом України «Про судовий збір», п.1, 7 Постанови №10 від 17.10.2014 року Пленуму Вищого Спеціалізованого Суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ (зі змінами від 25 вересня 2015 року) «Про застосування судами законодавства про судові витрати у цивільних справах»

На підставі статті 147, п.2 статті 150 Конституції України («Голос України», № 128 від 13 липня 1996р.) та відповідно до п.4 статті 13 та статей 42, 43, 94 Закону України «Про Конституційний Суд України» («Голос України», № 199 від 22 жовтня 1996 р.) **прошу Конституційний Суд України дати офіційне тлумачення положень ч.3 ст.22 Закону України «Про захист прав споживачів» № 1023-ХІІ** (Верховна Рада УРСР; Закон від 12.05.1991, Голос України від 08.06.1991, Відомості Верховної Ради УРСР від 23.07.1991 — 1991 р., № 30, стаття 379; Частина третя статті 22 із змінами, внесеними згідно із Законом України «Про судовий збір» № 3674-VI від 08.07.2011, Голос України від 03.08.2011 — № 142, Урядовий кур'єр від 04.08.2011 — № 141, Офіційний вісник України від 12.08.2011 — 2011 р., № 59, стор. 110, стаття 2349, код акту 57824/2011, Відомості Верховної Ради України від 06.04.2012 — 2012 р., № 14, стор. 633, стаття 87) **у взаємозв'язку із п.7 ч.1 ст.5, п.4 ч.2 ст.10 Закону України «Про судовий збір» № 3674-VI від 08.07.2011** (Голос України від 03.08.2011 — № 142), абзацем 2 п.1, п. 7 Постанови №10 від 17.10.2014 року Пленуму Вищого Спеціалізованого Суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ (зі змінами від 25 вересня 2015 року) «Про застосування судами законодавства про судові витрати у цивільних справах» (<http://www.sc.gov.ua>). А саме:

1. ч.3 ст.22 Закону України «Про захист прав споживачів» № 1023-ХІІ (діє на даний час):

«Споживачі звільняються від сплати судового збору за позовами, що пов'язані з порушенням їх прав.»

2. п.7 ч.1 ст.5 Закону України «Про судовий збір» № 3674-VI від 08.07.2011 (редакція до 01.09.2015 року):

«1. Від сплати судового збору звільняються:

7) державні органи, підприємства, установи, організації, громадські організації та громадяни, які звернулися у випадках,

передбачених законодавством, із заявами до суду щодо захисту прав та інтересів інших осіб, а також **споживачі - за позовами, що пов'язані з порушенням їхніх прав»**

3. п.4 ч.2 ст. 10 Закону України «Про судовий збір» № 3674 VI від 08.07.2011 (діє на даний час):

«2. Внести зміни до таких законодавчих актів України:

4) у частині третій статті 22 Закону України "Про захист прав споживачів" (Відомості Верховної Ради України, 2006 р., № 7, ст. 84) слова "державного мита" замінити словами "судового збору".

4. абзац 2 п.1 Постанови №10 від 17.10.2014 року Пленуму Вишого Спеціалізованого Суду України:

«Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод» (РИМ, 4.XI.1950), Рекомендація щодо заходів, які полегшують доступ до правосуддя № R (81)7, прийнята Комітетом міністрів Ради Європи 14 травня 1981 року, та практика Європейського суду з прав людини під час застосування цієї Конвенції не визнають необхідність сплати судових витрат обмеженням права доступу до суду. Разом із тим, ураховуючи положення пункту 1 статті 6 Конвенції та прецедентну практику Європейського суду з прав людини (зокрема, рішення від 19 червня 2001 року у справі "Креуз проти Польщі" (Kreuz v. Poland)), сплата судових витрат не повинна перешкоджати доступу до суду, ускладнювати цей доступ таким чином і такою мірою, щоб завдати шкоди самій суті цього права, та має переслідувати законну мету.»

5. п.7 Постанови №10 від 17.10.2014 року Пленуму Вишого Спеціалізованого Суду України:

«Оскільки стаття 5 Закону № 3674-VI не містить вичерпного переліку пільг щодо сплати судового збору, то при визначенні таких пільг слід керуватися іншим законодавством України, наприклад, статтею 14 Закону України від 01 грудня 1994 року № 226/94-ВР "Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянинуві незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового слідства, прокуратури і суду", статтею 22 Закону України від 22 жовтня 1993 року № 3551-XII "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту", статтею 22 Закону України від 12 травня 1991 року № 1023-XII "Про захист прав споживачів"».

Предмет необхідного тлумачення:

1. Закон України «Про захист прав споживачів» - це загальний чи спеціальний Закон?

2. Чи має дана норма Закону прерогативу над Законом України «Про судовий збір» № 3674-VI від 08.07.2011 в чинній редакції, якщо у преамбулі до Закону № 1023-XII зазначено:

«Цей Закон регулює відносини між споживачами товарів, робіт і послуг та виробниками і продавцями товарів, виконавцями робіт і надавачами послуг різних форм власності, встановлює права споживачів, а також визначає механізм їх захисту та основи реалізації державної політики у сфері захисту прав споживачів.»

3. У прикінцевих положеннях Закону України «Про захист прав споживачів» зазначено:
- «2. До приведення у відповідність із цим Законом інші нормативно-правові акти застосовуються в частині, що не суперечить цьому Закону.
3. Кабінету Міністрів України у шестимісячний строк з дня набрання чинності цим Законом:
- 1) підготувати та подати на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо приведення інших законів у відповідність із цим Законом;
  - 2) відповідно до своєї компетенції забезпечити прийняття нормативно-правових актів, передбачених цим Законом;
  - 3) привести власні нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;
  - 4) забезпечити перегляд і скасування міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів, що суперечать цьому Закону»
- Чи значить це, що і Закон України «Про судовий збір» не може суперечити Закону України «Про захист прав споживачів»?
4. Чи повинні суди керуватися спеціальним законом, який захищає більш слабого суб'єкта економічних відносин, а саме Законом України «Про захист прав споживачів». Тобто, згідно з ч. 3 ст. 22 цього Закону, звільняти споживача від сплати судового збору під час подачі позову до суду першої інстанції, та/або подачі апеляційної скарги, та/або подачі скарги в касаційну інстанцію?
5. Чи правильно, що не застосування чи неправильне застосування ч. 3 ст. 22 Закону України «Про захист прав споживачів» не можуть бути підставою для позбавлення споживача права на захист порушених прав, свобод та інтересів, оскарження судового рішення як складової частини права на справедливий суд, передбаченого ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод?
6. Чи потрібно при вирішенні судових спорів про захист прав споживачів враховувати абзац 2 п.1, п. 7 Постанови №10 від 17.10.2014 року Пленуму Вищого Спеціалізованого Суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ (зі змінами від 25 вересня 2015 року) «Про застосування судами законодавства про судові витрати у цивільних справах», та посилення в даній постанові на міжнародну практику, зокрема, практику Європейського суду з прав людини?
7. Чи звільняються від сплати судового збору позивачі, що визначені як пільгова категорія, згідно з ч. 3 ст. 22 Закону України «Про захист прав споживачів», не лише при пред'явленні позову, а й при поданні апеляційних чи касаційних скарг (навіть якщо в суді першої інстанції не було позову чи зустрічного позову про захист прав споживачів), заяв про перегляд судових рішень у зв'язку з нововиявленими обставинами та Верховним Судом України?

Обґрунтування необхідності в офіційному тлумаченні.

Офіційне тлумачення положення ч. 3 ст. 22 Закону України «Про захист прав споживачів» є необхідним у зв'язку з наявністю неоднозначного і неправомірного, на мій погляд, його застосування судами України, з метою забезпечення реалізації та захисту моїх конституційних прав та свобод.

На практиці виникло питання в офіційній інтерпретації положення цього Закону, тому що ч. 3 ст. 22 Закону України «Про захист прав споживачів» має неясний суперечливий зміст у системному, тісному логічному зв'язку з іншими Законами України та міжнародними актами, що робить неможливим їх застосування або приводить до прийняття різних за змістом рішень правового характеру. Потреба у офіційному тлумаченні пов'язана з практичною необхідністю правильного застосування ч. 3 ст. 22 Закону України «Про захист прав споживачів» із законами України та міжнародними актами у процесі регулювання певних правовідносин.

28 липня 2015 року я звернулась в суд з позовом про захист прав споживачів. Суд першої інстанції - районний суд м. Черкаси - без перешкод розглянув справу і не вимагав сплати судового збору, хоча я змінювала у уточнювала розмір позовних вимоги протягом розгляду справи: 01.10.2015 року, 06.11.2015 року, 02.03.2016 року.

Але вже в Апеляційному суді області на мою скаргу від 30.03.2016 року на рішення районного суду м. від 15 березня 2016 року по справі **про захист прав споживачів** суддя виніс ухвали від 08.04.2016 року (Додаток1), 19.04.2016 року (Додаток2), 22.04.2016 року (Додаток3) про залишення скарги без руху, оскільки заявником не сплачено судовий збір за подання апеляційної скарги відповідно до Закону України «Про судовий збір».

На обґрунтування свого висновку суддя зазначив, що дана апеляційна скарга не відповідає ст.295 ЦПК України, що «з матеріалів справи вбачається, що підставами для звернення Атаєвої Л.В. до суду із вказаним позовом, було, зокрема, порушення відповідачем Закону України «Про захист прав споживачів».

Перелік підстав для звільнення від сплати судового збору та пільг щодо його сплати визначено статтями 3, 5 Закону України «Про судовий збір».

На час пред'явлення позову 28.07.2015 року у пункті 7 частини першої статті 5 Закону України «Про судовий збір» було передбачено, що споживачі – за позовами, що пов'язані з порушенням їхніх прав, звільняються від сплати судового збору.

Проте, Законом України від 22 травня 2015 року № 484-VIII, який набрав чинності 1 вересня 2015 року, внесено зміни до Закону України «Про судовий збір» та викладено статтю 5 цього Закону в новій редакції, у якій звільнення від сплати судового збору споживачів – за позовами, що пов'язані з порушеннями їхніх прав, не передбачено.

Відповідно до частини третьої статті 2 ЦПК України провадження у цивільних справах здійснюється відповідно до законів, чинних на час вчинення окремих процесуальних дій, розгляду і вирішення справи.

Оскільки Атаєва Л.В. звернулася із апеляційною скаргою на вказане рішення суду 30 березня 2016 року, тобто на момент чинності статті 5 Закону України «Про судовий збір» у новій редакції, якою не передбачено звільнення споживачів від сплати судового збору, то правові підстави для звільнення від сплати судового збору за подання Атаєвою Л.В. апеляційної скарги відсутні.

Частиною третьою статті 22 Закону України «Про захист прав споживачів» передбачено, що споживачі звільняються від сплати судового збору за позовами, що пов'язані з порушенням їх прав.

Проте, при розбіжності між загальним і спеціальним нормативно-правовим актом перевага надається спеціальному, якщо він не скасований виданим пізніше загальним актом.

Оскільки спеціальним законом, який визначає підстави для звільнення від сплати судового збору та пільги щодо його сплати є Закон України «Про судовий збір», то саме цей Закон підлягає застосуванню.

Тому, виходячи з того, що статтею 5 Закону України «Про судовий збір» не передбачено звільнення споживачів від сплати судового збору, Атаєва Л.В. не звільняється від сплати судового збору за подання апеляційної скарги на рішення суду першої інстанції.

Також, в ухвалі від 19 квітня 2016 року суддя Апеляційного суду області послався на аналогічну позицію в ухвалах Верховного Суду України від 16.01.2016 року по справі №6-3084ц15, від 08.04.2016 року по справі №6-758ц16, від 14.01.2016 року по справі №6-2936ц15. Хоча, 18 квітня 2016 року я звернулась до суду із заявою, в якій зазначила, що відповідно до Пленуму Вищого Спеціалізованого Суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, викладених у п.7 Постанови №10 від 17.10.2014 року (зі змінами від 25 вересня 2015 року) «Про застосування судами законодавства про судові витрати у цивільних справах», оскільки ст.5 Закону «Про судовий збір», який набрав чинності 01 вересня 2015 року не містить вичерпного переліку пільг щодо сплати судового збору, то при визначенні таких пільг слід керуватися іншим законодавством України, зокрема ст.22 Закону України «Про захист прав споживачів».

Аналогічне твердження зазначив Вищий спеціалізований суд України в ухвалі від 27 квітня 2016 року по справі №753/22632/15-ц (<http://reyestr.court.gov.ua/Review/57462898>), та підкреслив, що «При цьому позивачі, які звільнені від сплати судового збору при пред'явленні окремих позовів, і деякі категорії осіб незалежно від виду позову звільняються від сплати судового збору не лише при пред'явленні позову, а й при поданні апеляційних чи касаційних скарг, заяв про перегляд судових рішень у зв'язку з нововиявленими обставинами та Верховним Судом України.»

Також, в п.1 з постанови пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 17 жовтня 2014 року № 10 «Про застосування судами законодавства про судові витрати у цивільних справах» (із змінами і доповненнями, внесеними постановою пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 25 вересня 2015 року № 10): «Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод» (РИМ, 4.XI.1950), Рекомендація щодо заходів, які полегшують доступ до правосуддя № R (81)7, прийнята Комітетом міністрів Ради Європи 14 травня 1981 року, та практика Європейського суду з прав людини під час застосування цієї Конвенції не визнають необхідність сплати судових витрат обмеженням права доступу до суду. Разом із тим, урахувавши положення пункту 1 статті 6 Конвенції та прецедентну практику Європейського суду з прав людини (зокрема, рішення від 19 червня 2001 року у справі "Креуз проти Польщі" (Kreuz v. Poland)), сплата судових витрат не повинна перешкоджати доступу до суду, ускладнювати цей доступ таким чином і такою мірою, щоб завдати шкоди самій суті цього права, та має переслідувати законну мету.

21 квітня 2016 року я звернулась до суду з клопотанням про звільнення мене від сплати судового збору, посилаючись на ст.ст. 27,82,110 ЦПК України, п.2(4) ст.10 Закону України «Про судовий збір», ч.3 ст.22 Закону України «Про захист прав споживачів», ч.1 ст. 6 «Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод» та ст.ст.3,8,22,55,124,129 Конституції України. Але

мені було відмовлено у звільненні від сплати судового збору ухвалою від 22.04.2016 року.

Ухвалою Апеляційного Суду від 17.05.2016 року (Додаток4) апеляційну скаргу Атаєвої Л.В. на рішення районного суду м. від 15 березня 2016 року повернуто апелянту.

Я вважаю, що мої права порушені внаслідок неоднозначного застосування законодавства, тому що необхідність сплати судових витрат стала перешкодою для доступу до суду, ускладнила цей доступ таким чином і такою мірою, що завдала шкоди самій суті цього права, та не переслідує законну мету.

На підставі вищевикладеного, керуючись ст. 147, п.2 ст. 150 Конституції України ("Голос України", № 128 від 13 липня 1996р.), п. 4 ст. 13, ст. ст. 42, 43 і 94 Закону України "Про Конституційний Суд України" ("Голос України", № 199 від 22 жовтня 1996 р.),

ПРОШУ:

Дати офіційне тлумачення ч.3 ст.22 Закону України «Про захист прав споживачів» у взаємозв'язку із п.7 ч.1 ст.5, п.4 ч.2 ст. 10 Закону України «Про судовий збір», абзацем 2 п.1, п. 7 Постанови №10 від 17.10.2014 року Пленуму Вищого Спеціалізованого Суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ (зі змінами від 25 вересня 2015 року) «Про застосування судами законодавства про судові витрати у цивільних справах» стосовно звільнення споживача від судового збору.

Додатки:

1. Копія ухвали Апеляційного Суду області від 08 квітня 2016 року про залишення апеляційної скарги без руху на 1 арк.;
2. Копія ухвали Апеляційного Суду області від 19 квітня 2016 року про залишення апеляційної скарги без руху на 1 арк.;
3. Копія ухвали Апеляційного Суду області від 22 квітня 2016 року про залишення апеляційної скарги без руху на 1 арк.;
4. Копія ухвали Апеляційного Суду області від 17 травня 2016 року про повернення апеляційної скарги на 1 арк.;

Всього три копії Конституційного звернення з додатками.

06 травня 2016 року

Л.В. Атаєва